

Van:

Verzonden: dinsdag 14 februari 2012 15:28

Onderwerp: Extra informatie aangaande bijeenkomst 15 februari

Goedemiddag,

Bij deze stuur ik u nog wat extra informatie toe aangaande de bijeenkomsten morgen in Noord-Brabant.

Tijdens de bijeenkomst gaan we themagewijs door de verschillende onderwerpen heenlopen:

- 1 veiligheid mijnbouwactiviteiten;
- 2 effecten op mens, milieu en omgeving;
- 3 overige vragen.

Daarnaast wil ik u ook vast inzicht geven in het proces van het onderzoek. Deze ziet er als volgt uit:

- Aan de hand van de inbreng, die gegeven is bij de consultatierondes, zal gekeken worden welke vragen in de scope van het onderzoek vallen.
- De concept-vragen zullen aan de genodigden gestuurd worden, om te verifiëren of alle vragen meegenomen zijn. Tevens zal hierbij een terugkoppeling worden gemaakt van de vragen die wel gesteld zijn, maar niet bij het onderzoek meegenomen zullen worden.
- De genodigden worden gevraagd of ze ideeën hebben voor het uitvoerende bureau.
- De uiteindelijke onderzoeksvragen en informatie over het uitvoerende bureau zullen aan de Tweede Kamer medegedeeld worden.
- De resultaten van het onderzoek zullen worden voorgelegd aan de commissie mer.
- De resultaten zullen worden gezonden aan de Tweede Kamer en aan de genodigden.

We zijn zeer benieuwd naar de inbreng die er bij de verschillende bijeenkomsten gegeven zal worden.

Tot morgen.

Met vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker

.....
Directie Energiemarkt
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Markten
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Bezuidenhoutseweg 30 | 2594 AV | Den Haag | Kame
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
T
F

@mineleni.nl
<http://www.rijksoverheid.nl/eleni>
.....

17-8-2012

2.

Van:

Verzonden: maandag 5 maart 2012 16:20

Aan: @dsm.com'

Onderwerp: extra onafhankelijk onderzoek schalie- en steenkoolgas

Urgentie: Hoog

Geachte

Zoals u weet, heeft de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie toegezegd om een extra onafhankelijk onderzoek uit te voeren naar de mogelijke risico's en gevolgen van de opsporing en winning van schalie- en steenkoolgas. In dat kader zijn we bezig om de onderzoeksvragen te formuleren. Hiervoor vragen wij graag de vragen en zorgen die leven bij stakeholders (industrie, gemeenten, provincies, (landelijke) belangenorganisaties, actiegroepen en burgers). Hiervoor zijn een aantal consultatiebijeenkomsten georganiseerd.

Met de industrie is gesproken in het verband van Nogepea. Omdat Hexagon wel houder is van een opsporingsvergunning, maar geen lid is van Nogepea, benader ik u direct. Ik zou graag van u horen of Hexagon nog vragen heeft ten aanzien van dit dossier, die mogelijk meegenomen kunnen worden in het onderzoek.

De scope van het onderzoek is als volgt geformuleerd:

Mogelijke risico's en gevolgen van opsporen en winnen van schaliegas en steenkoolgas in Nederland in kaart brengen in termen van veiligheid voor natuur, mens en milieu. Tevens aangeven op welke wijze de Nederlandse wet- en regelgeving de risico's en gevolgen adresseert en mitigeert.

Daarnaast wil ik u ook vast inzicht geven in het proces van het onderzoek. Deze ziet er als volgt uit:

- Aan de hand van de inbreng zal gekeken worden welke vragen in de scope van het onderzoek vallen.
- De concept-vragen zullen aan de betrokkenen gestuurd worden, om te verifiëren of alle vragen meegenomen zijn. Tevens zal hierbij een terugkoppeling worden gemaakt van de vragen die wel gesteld zijn, maar niet bij het onderzoek meegenomen zullen worden.
- De betrokkenen worden gevraagd of ze ideeën hebben voor het uitvoerende bureau.
- De uiteindelijke onderzoeksvragen en informatie over het uitvoerende bureau zullen aan de Tweede Kamer medegedeeld worden.
- De resultaten van het onderzoek zullen worden voorgelegd aan de commissie mer.
- De resultaten zullen worden gezonden aan de Tweede Kamer en aan de genodigden.

Ik zal u nog telefonisch proberen te bereiken om het een en ander te bespreken. U kunt mij bereiken via onderstaande gegevens.

Met vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker

.....
Directie Energiemarkt
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Markten
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Bezuidenhoutseweg 30 | 2594 AV | Den Haag | Kamer
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
T
F

.....
@mineleni.nl
<http://www.rijksoverheid.nl/eleni>
.....

Van:

Verzonden: maandag 5 maart 2012 16:58

Onderwerp: Conceptverslag consultatiebijeenkomst ihkv het extra onafhankelijke onderzoek naar schalie- en steenkoolgas

Bijlagen: Overzicht stakeholders.doc; ATLAS-#12033581-v2-
Verslag_consultatie_bijeenkomst_ihkv_schalie-
_en_steenkoolgas_21_februari_in_Arnhem.DOC

Bij deze stuur ik het concept verslag toe van de consultatieronde die gehouden is in het kader van het extra onafhankelijke onderzoek naar schalie- en steenkoolgas. Graag uw op- en aanmerkingen voor dinsdag 13 maart aan mij toezenden.

Mochten er sinds de de bijeenkomst nog vragen bij u opgekomen zijn, dan hoor ik dat graag.

Bijgevoegd heb ik tevens een overzicht van de gesprekspartners bij de verschillende bijeenkomsten. Ook is aangegeven met welke partijen contact is gelegd in het kader van dit onderzoek, maar die niet bij een bijeenkomst aanwezig waren.

Mochten er nog vragen zijn, neem dan gerust contact met mij op.
Met vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker

.....
Directie Energiemarkt
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Markten
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Bezuidenhoutseweg 30 | 2594 AV | Den Haag | Kamer
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
T
F

.....
@mineleni.nl
<http://www.rijksoverheid.nl/eleni>
.....

4

Consultatiebijekomsten in het kader van het extra onafhankelijk onderzoek naar schalie- en steenkoolgas.

	Wanneer, waar	Aanwezigen
1	1 februari, Den Haag	Nogepa Chevron Cuadrilla NAM Northern Petroleum Nederland Oranje Nassau Energie Smart Energy Taqa Vermilion EBN
2	15 februari, Den Bosch	Provincie Noord-Brabant Provincie Limburg Provincie Zeeland Gemeente Boxtel Gemeente Haaren
3	15 februari, Liempde	Stichting schalieGASvrij Boxtel Stichting schalieGASvrij Haaren Rabobank Nederland Bewoners Commissie Ruimtelijke Ordening Lennisheuvel Brabantse milieufederatie Gemeente Boxtel (toehoorder)
4	21 februari, Arnhem	Actiegroep Stop steenkoolgas Aviko B.V. Gemeente Lochem Gemeente Zutphen Provincie Flevoland Provincie Gelderland Provincie Overijssel
5	23 februari, Utrecht	Stichting Natuur & Milieu Milieudefensie Greenpeace Vewin Stichting Landschapsbeheer Waddenvereniging

Op uitnodiging

6	28 februari, Boxtel	Gemeenteraad Boxtel
7	9 maart, Den Bosch	Statencommissie Ecologie & Handhaving (provincie Noord-Brabant)

Andere contactorganisaties:

- Ministerie van Infrastructuur & Milieu
- Brabant Water
- Gemeente Noordoostpolder
- Gemeente Bergeijk
- Provincie Friesland
- Gelderse milieufederatie
- Gemeente Voorst
- Gemeente Bronckhorst
- Natuurmonumenten
- WNF
- Hutton Energy B.V.
- Hexagon Energy B.V.

5

Van:

Verzonden: dinsdag 10 april 2012 19:57

Onderwerp: Stand van zaken mbt schalie- en steenkoolgas onderzoek

Bijlagen: kamerbrief-stand-van-zaken-en-aanpak-van-het-extra-onafhankelijk-onderzoek-schalie-en-steenkoolgas.pdf

Geachte heer/ mevrouw,

Vandaag heeft de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang van het onderzoek. In de brief geeft de minister aan dat het onderzoek na de zomer afgerond kan worden. Reden voor de langere tijdsduur is onder andere de wens dat de omgeving betrokken blijft bij het onderzoek. Daarvoor willen wij een klankbordgroep opzetten.

Wij informeren u op zo kort mogelijke termijn nader over het idee tot de vorming van deze klankbordgroep. Uw reacties daarop zijn, net als uw reactie op de onderzoeksvragen die wij mee zullen sturen, welkom.

Omdat we hechten aan zorgvuldige informatievoorziening omtrent het onderzoek en de voortgang daarvan stuur ik bijgaand de Kamerbrief.

Ik hoop u hiermee voor nu voldoende geïnformeerd te hebben.

Vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker

.....
Directie Energiemarkt
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Markten
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Bezuidenhoutseweg 30 | 2594 AV | Den Haag | Kamer
Postbus 20101 | 2500 EC | Den Haag

.....
T
F

.....
@mineleni.nl
<http://www.rijksoverheid.nl/eleni>
.....

17-8-2012

Van:

Verzonden: donderdag 12 april 2012 16:34

Onderwerp: Definitief verslag consultatie bijeenkomst

Bijlagen: Verslag_consultatie_bijeenkomst_in_Utrecht_met_nationale_belangengroepen_ihkv_schaliegas_en_steenkoolgas_onderzoek.pdf;
A_Verslag_consultatie_bijeenkomst_in_Utrecht_met_nationale_belangengroepen_ihkv_schaliegas_en_steenkoolgas_onderzoek.pdf

Beste mevrouw/ meneer,

Bijgevoegd vindt u twee versies van het definitieve verslag van de consultatie bijeenkomst van 23 februari te Utrecht. Eén van deze versies is geanonimiseerd.

Gedurende de looptijd van het onderzoek zijn wij voornemens om de informatie, die betrekking heeft op het onderzoek, beschikbaar te stellen via internet. Zo ook de geanonimiseerde verslagen van alle bijeenkomsten. Mocht u bezwaar hebben tegen de openbaarmaking van het bijgevoegde geanonimiseerde verslag, dan hoor ik dat graag uiterlijk woensdag 25 april.

Hartelijk dank.

Met vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker

.....
Directie Energiemarkt
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Markten
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Bezuidenhoutseweg 30 | 2594 AV | Den Haag | Kamer
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
.....

T

F

@mineleni.nl
<http://www.rijksoverheid.nl/eleni>
.....

Van:

Verzonden: donderdag 19 april 2012 12:18

Onderwerp: Aanvullende info mbt klankbordgroep

Geachte mevrouw/ heer,

Ik heb begrepen dat er nog vragen zijn rondom de verwachtingen van de klankbordgroep. Aan de hand van deze mail probeer ik hier wat duidelijkheid over te verschaffen.

Zoals aangegeven, is het idee dat uit elke consultatieronde één afgevaardigde en één vervanger wordt aangewezen. Er zijn in totaal vijf consultatieronden geweest:

- overheden Zuid- Nederland (bijeenkomst in Den Bosch)
- belangengroepen, actiegroepen en bewoners Zuid- Nederland (bijeenkomst in Liempde)
- overheden en belangengroepen midden-Nederland (bijeenkomst in Arnhem)
- nationale belangengroepen (bijeenkomst in Utrecht)
- industrie (bijeenkomst in Den Haag)

De samenstelling van de klankbordgroep zal er dus als volgt uit zien: 1 à 2 vertegenwoordigers overheden en 1 à 2 vertegenwoordigers actiegroepen/ bewoners, 1 vertegenwoordiger voor de nationale belangengroepen, 1 vertegenwoordiger voor de industrie. Daarnaast zullen wij ook iemand van buiten de Rijksoverheid vragen om zitting te nemen in de klankbordgroep.

Van de klankbordgroepleden wordt verwacht, dat zij elke 4 à 6 weken bij elkaar komen met de uitvoerders van het onderzoek om de opzet en de voortgang te bespreken. De uitvoerders gaan uiteraard over de inhoud van het onderzoek. Het is aan de uitvoerders om te bepalen wat ze doen met de inbreng van de klankbordgroep; wat gedaan wordt met de inbreng wordt teruggekoppeld aan de klankbordgroepleden. De betrokkenen kunnen input geven aan de vertegenwoordiger in de klankbordgroep; de klankbordgroepleden zullen op hun beurt een terugkoppeling geven aan de groep van de consultatieronde die zij vertegenwoordigen.

Voor de bijeenkomsten zal een centrale locatie in Nederland gevonden worden. De eerste bijeenkomst zullen we op korte termijn gaan plannen voor medio mei. Tijdens deze bijeenkomst zullen we de opzet en de rol van de klankbordgroep in meer detail bespreken.

Ten aanzien van de definitieve verslagen nog het volgende:

Tot nu toe hebben wij geen bezwaren gekregen tegen het openbaar maken van de definitieve verslagen van de consultatierondes. Wel hebben we begrepen dat de manier van anonimiseren beter kan. Er wordt voorgesteld om in de verslagen in plaats van initialen te gebruiken de namen van instanties/ organisaties te gebruiken (provincie X, gemeente Y, actiegroep Z, etc.). Dit voorstel zullen we overnemen en verwerken in de verslagen. Nieuwe definitieve versies worden nog voor dit weekend toegestuurd.

Mochten er nog verdere onduidelijkheden zijn, dan hoor ik dat graag.
Met vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker

.....
Directie Energiemarkt
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Markten
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Bezuidenhoutseweg 30 | 2594 AV | Den Haag | Kamer
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
T

F

@mineleni.nl

nulpd...www.rijksoverheid.nl/eleni
.....

17-8-2012

8.

Van:

Verzonden: vrijdag 20 april 2012 18:54

Onderwerp: Nieuwe versie definitief verslag

Bijlagen: Av2_Verslag_consultatie_bijeenkomst_Liempde_ihkv_schaliegas_onderzoek_pdf
L.S.,

Bij deze een nieuwe versie van het definitieve verslag. De manier van anonimiseren is hierin aangepast.

Prettig weekend.
Groeten,

Beleidsmedewerker

.....
Directie Energiemarkt
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Markten
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Bezuidenhoutseweg 30 | 2594 AV | Den Haag | Kamer
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
T
F

emine@eleni.nl
<http://www.rijksoverheid.nl/eleni>
.....

Van:

Verzonden: donderdag 26 april 2012 17:08

Onderwerp: Leden klankbordgroep

Geachte dames en heren,

Bij deze wil ik jullie op de hoogte stellen van de reacties die ik heb ontvangen over de leden van de klankbordgroep.

In het onderstaande is terug te vinden door wie een consultatieronde wordt vertegenwoordigd:

1. Industrie:

Lid: (nogepa)

Achternvang: (nogepa)

2. Den Bosch

Lid: (provincie Noord-Brabant)

Achternvang: (provincie Noord-Brabant)

Lid: (gemeente Boxtel)

3. Liempde

Lid: (Schaliegasvrij Haaren)

Achternvang: (Rabobank)

4. Arnhem

Lid: (gemeente Noordoostpolder)

Achternvang: (Stop steenkoolgas)

5. Utrecht

De natuur en milieuorganisaties worden vertegenwoordigd door milieudefensie.

De watersector door Vewin () met Brabant Water als achternvang ()

Naast deze leden zullen wij ook nog iemand vragen van buiten het Rijk om zitting te nemen in de klankbordgroep. zal bij de bijeenkomsten van de klankbordgroep als voorzitter optreden. Over de verdere gang van zaken met betrekking tot het onderzoek stel ik jullie in mei op de hoogte.

Vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker

.....
Directie Energiemarkt

Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Markten

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Bezuidenhoutseweg 30 | 2594 AV | Den Haag | Kamer

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
.....

T

F

ineleni.nl

<http://www.rijksoverheid.nl/eleni>
.....

17-8-2012

Onderwerp: Verzamel AO Energie (schaliegas)
Locatie: TK

Begin: wo 22-6-2011 10:30
Einde: wo 22-6-2011 14:30

Type terugkeerpatroon: (geen)

6

6

Onderwerp: Schaliegaswinning in Noord-Brabant
Locatie: Hoofdkantoor Den Bosch (magistratenlaan 200), in boardroom
Begin: vr 1-7-2011 13:30
Einde: vr 1-7-2011 15:00
Tijd weergegeven als: Niet aanwezig
Type terugkeerpatroon: (geen)
Vergaderingsstatus: Geaccepteerd
Vereiste genodigden:

(Brabant Water) Tel

Tijd: vrijdag 1 juli 2011 13:30-15:00 (GMT+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.
 Locatie: Hoofdkantoor Den Bosch (magistratenlaan 200), in boardroom

~~*~*~*~*~*~*~*~*

Dames, Heren,

is alleen bij begin van dit overleg aanwezig, aansluitend kunnen wij verdere inhoudelijke aspecten doornemen.

Vriendelijke groeten,

<<ATT77684 1.jpg>>
 S: Sector Zakelijke Markt
 P: Postbus 1068, 5200 BC 's-Hertogenbosch
 B: Bezoekadres: Minervum 7181
 T:
 M:
 E: brabantwater.nl
 I: www.brabantwater.nl <<http://www.brabantwater.nl/>>

P Spaar het milieu door deze e-mail en de bijlagen niet af te drukken.

ATT77684 1.jpg (2 kB)

12

Onderwerp: Gesprek schaliegas met Gedeputeerde Limburg
Locatie: Maastricht

Begin: wo 12-10-2011 13:00
Einde: wo 12-10-2011 14:00

Type terugkeerpatroon: (geen)

Vergaderingsstatus: Organisator van vergadering

Vereiste genodigden:

Hoi,

Deze tijd ligt nu vast voor het gesprek met Limburg over schaliegas.
Naam gedeputeerde:

Groeten,

13.

Van:**Verzonden:** maandag 12 december 2011 21:48**Aan:****CC:****Onderwerp:** Re: Letter on exploration and exploitation of unconventional hydrocarbon projects, notably shale gas

Aangezien jij naar deze schaliegasbijeenkomst gaat, hierbij deze info.
groet

Van:

@minienm.nl]

Verzonden: Monday, December 12, 2011 09:43 PM**Aan:****Cc:****Onderwerp:** FW: Letter on exploration and exploitation of unconventional hydrocarbon projects, notably shale gas

Bijgaand informatie die ook voor jullie relevant is

Groet

From:

ext.ec.europa.eu

Sent: maandag 12 december 2011 10:25**To:****Cc:**

@ec.europa.eu;

@ec.europa.eu;

ec.europa.eu

Subject: Letter on exploration and exploitation of unconventional hydrocarbon projects, notably shale gas

Your Excellency,

Please find attached a letter from [redacted] with regard to the exploration and exploitation of unconventional hydrocarbon projects, notably shale gas, as well as technical and legal annexes on this matter.

<<de_gooijer.tif>> <<annexes_to_ambassadors.tif>>

For your information, an ad-hoc technical working group on shale gas will be held on 27 January 2012 (10:30 to 17:00) in Brussels within the Environmental Policy Review Group (EPRG), which will serve as a platform for information exchange on this topic.

With kind regards,

European Commission, DG Environment, Unit F.1
Impact Assessment and Evaluation

Help save paper! Do you really need to print this email?

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het

17-8-2012

14

Onderwerp: Consultatie Nogepe en EBN ihkv schaliegas onderzoek
Locatie: Nogepe
Begin: wo 1-2-2012 10:00
Einde: wo 1-2-2012 12:30
Type terugkeerpatroon: (geen)
Vergaderingsstatus: Organisator van vergadering
Vereiste genodigden:

Hoi

Deze bijeenkomst staat nog op voorlopig. Nogepe moet nog even kijken of deze datum idd met de betrokken operators geregeld kan worden. Kans lijkt iig heel groot. Begin komende week hebben we hier ip meer duidelijkheid over.

Groeten,

15

Onderwerp: Consultatieronde schaliegas
Locatie: Arnhem

Begin: di 21-2-2012 13:30

Einde: di 21-2-2012 16:00

Tijd weergegeven als: Niet aanwezig

Type terugkeerpatroon: (geen)

26

Onderwerp: Consultatieronde schaliegas
Locatie: Hotel Park Plaza Utrecht, Westplein 50, 3531 BL Utrecht

Begin: do 23-2-2012 10:00
Einde: do 23-2-2012 12:30
Tijd weergegeven als: Niet aanwezig

Type terugkeerpatroon: (geen)

ministerie
z_001.pdf (105 kB).

Zie bijlage offerte.

12

Onderwerp: Consultatieronde schaliegas
Locatie: Den Bosch
Begin: wo 15-2-2012 10:00
Einde: wo 15-2-2012 12:30
Tijd weergeven als: Niet aanwezig
Type terugkeerpatroon: (geen)

18.

Onderwerp: Consultatieronde schaliegas
Locatie: Boxtel

Begin: wo 15-2-2012 14:30
Einde: wo 15-2-2012 17:00
Tijd weergeven als: Niet aanwezig

Type terugkeerpatroon: (geen)

9

Onderwerp: schaliegasonderzoek: Commissie vergadering ecologie & handhaving
Locatie: Den Bosch

Begin: vr 9-3-2012 14:30

Einde: vr 9-3-2012 16:00

Tijd weergegeven als: Niet aanwezig

Type terugkeerpatroon: (geen)

22

Onderwerp: Cuadrilla/ Schaliegas/
Locatie: kmr.

Begin: ma 19-3-2012 9:00
Einde: ma 19-3-2012 10:30

Type terugkeerpatroon: (geen)

Vergaderingsstatus: Geaccepteerd

Vereiste genodigden:

Tijd: maandag 19 maart 2012 9:00-10:30 (GMT+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.
Locatie: kmr.

~~*~*~*~*~*~*~*~*

9/3
Op verzoek van
Bezoeker aangemeld.

6

21.

Onderwerp: MO+ schaliegas onderzoek
Locatie: B20,119

Begin: ma 4-6-2012 10:30
Einde: ma 4-6-2012 12:00

Type terugkeerpatroon: (geen)

Aanbiedingsformulier MO+ EM	
Datum:	4 juni 2012
Contactpers.:	Telefoon:
Korte titel	Schaliegas onderzoek; de aanpak
Korte samenvatting van de inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • Toelichting op de gekozen aanpak bij het formulieren van de onderzoeksvragen; • Beoogde aanpak voor de rest van het onderzoekstraject.
Voorgestelde conclusies	Akkoord op voorgestelde aanpak rest van het traject.
Is het juridisch verplicht/wat is het wettelijke kader?	Toezegging van de minister aan de Tweede Kamer
Wat zijn de consequenties voor consument en burger? Hoe is hier in voorliggend voorstel rekening mee gehouden?	Er zijn 7 consultatierondes gehouden waarbij burgers en andere belanghebbenden hun vragen en zorgen hebben kunnen uiten. Deze vragen en zorgen zijn opgenomen in het onderzoek, zolang ze onder de reikwijdte van het onderzoek vallen. Een deel van de resterende vragen wordt beantwoord door het ministerie; het andere deel wordt onderbouwd weggeschreven. Tevens is een klankbordgroep opgericht.
Wat zijn de economische gevolgen? bv. effecten op winsten, prijzen, banen, vestigingsklimaat, BNP?	Schaliegas kan een bijdrage leveren aan de hoeveelheid winbaar gas uit eigen bodem.
Wat is de internationale context?	Internationaal is er veel aandacht voor dit dossier (mede naar aanleiding van incidenten in de VS). De toe te passen technieken worden ter discussie gesteld. Het internationale kader wordt gevolgd en onderzoeken uit andere landen worden meegenomen in het onderzoek.
Is het van belang dat wij dit doen? Zo ja, waarom en waarom nu?	Ja, de minister is de vergunningverlener van dergelijke opsporingsvergunningen. Het is belangrijk om te weten of de huidige wet- en regelgeving de mogelijke risico's en gevolgen voldoende adresseert. Tevens is er veel onrust in de omgeving.
Is communicatie gewenst en zo ja, hoe?	De minister heeft toegezegd dat het onderzoek op korte termijn afgerond is.
Wat wordt er van het MO+ verwacht?	Ja. Er is veel media aandacht voor dit dossier. Zeker bij de definitieve resultaten wordt voorgesteld om actief naar buiten te treden. DC is betrokken.
Eventuele consequenties (personele, financiële e.d.)	<ul style="list-style-type: none"> • Instemming met beoogde aanpak; • Antwoord op de vraag hoe dit project wordt gefinancierd.
Evt. (voorgaande) projectopdracht bijvoegen	Een eerste grove schatting is dat het onderzoek maximaal € gaat kosten.
Afgestemd met	
Bij behandeling aanwezigheid gewenst van	

Ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie
T a v.
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Uw Burger Service Nummer

Uw briefnr.

Datum

Uw nummer

24 mei 2011

Uw kenmerk

Doorkiesnr.

Bijverz. dat.

Onderwerp

Proefboring schaliegas op bedrijventerrein Vorst

Geachte

Sinds het voorjaar van 2010 is er enkele keren contact geweest tussen de gemeente Boxtel en de Rijksoverheid over de proefboring naar schaliegas op bedrijventerrein Vorst in Boxtel. Gebaseerd op de informatie van Brabant Resources de Nederlandse Rijksoverheid, heeft de gemeente Boxtel een professionele en zakelijke afweging gemaakt en vergunning verleend voor een proefboring op het genoemde bedrijventerrein. Het zal u echter niet ontgaan zijn dat de maatschappelijke en politieke onrust rond schaliegas toeneemt. Ook in onze gemeente is er sprake van groeiende onrust onder publiek en lokale politiek. Die toenemende onrust is de aanleiding voor deze brief.

Wij hebben het gevoel door Brabant Resources en de Rijksoverheid steeds juist en volledig te zijn geïnformeerd. In dit stadium willen wij dit gevoel graag bevestigd zien en om die reden hebben wij de volgende vraag voor u:

- Kunt u bevestigen ons steeds juist en volledig te hebben geïnformeerd?

Een groeiend aantal inwoners van onze gemeente is ongerust over de mogelijke schadelijke gevolgen van een proefboring naar schaliegas op omwonenden, milieu en landschap op zowel korte als lange termijn. In het bijzonder spitsen deze zorgen zich toe op het gebruik van chemicaliën tijdens de proefboring. Ook hier hebben wij het gevoel door u steeds juist en volledig te zijn geïnformeerd, maar ook op dit specifieke punt willen wij dat gevoel graag bevestigd zien. Vandaar de volgende vraag:

- Kunt u bevestigen dat Brabant Resources, tijdens de proefboring naar schaliegas op bedrijventerrein Vorst, alleen de publiekelijk genoemde chemicaliën glutaaraldehyde en polyacrylamide zult gebruiken?

Brabant Resources heeft eerder aangegeven publiek draagvlak een belangrijke voorwaarde te vinden voor een proefboring naar schaliegas. Dit publieke draagvlak is, niet alleen in onze gemeente

Gemeente Boxtel

maar in heel Noord-Brabant, aan corrosie onderhevig en ons college heeft dat signaal uit onze gemeenschap opgepikt. Tijdens de vergadering van de commissie Ecologie en Handhaving van Provinciale Staten van Noord-Brabant deden diverse Statenleden het voorstel een onafhankelijk onderzoek te laten plaatsvinden naar alle mogelijke effecten van een proefboring. Ons college ondersteunt dit voorstel en doet bij deze een dringend beroep op het ministerie van EL&I om aan een dergelijk, onafhankelijk onderzoek mee te werken en de proefboring niet te laten plaatsvinden voor dit onderzoek. Vandaar de volgende vraag:

- Is uw instantie bereid mee te werken aan een onafhankelijk onderzoek naar alle mogelijke effecten van een proefboring en te wachten met het uitvoeren van de proefboring in Boxtel tot na dit onderzoek?

In de media wordt overigens gemeld dat de woordvoerder van Brabant Resources, , heeft aangegeven dat de proefboring pas zal starten in 2012. Tot op heden heeft Brabant Resources altijd aangegeven rond de zomer van 2011 te willen starten. Door dit te verschuiven naar 2012 kan de tijd worden gecreëerd voor het voorgestelde, onafhankelijke onderzoek.

De veiligheid van onze inwoners gaat voor de gemeente Boxtel voor alles. Juist over deze veiligheid, met name de volksgezondheid, neemt de ongerustheid onder onze inwoners toe. Hiervoor is ons college niet doof en sluit het uiteraard de ogen niet. Vandaar de volgende vraag:

- Kunt u garanderen dat de proefboring geen gevaar oplevert voor volksgezondheid, milieu en grondwater?

Wij hebben bij herhaling publiekelijk ons vertrouwen uitgesproken in het toezicht van de Rijksoverheid op de proefboring naar schaliegas op ons bedrijventerrein Vorst. Dit vertrouwen wordt niet gedeeld door een groeiend aantal van onze inwoners en dat is de reden voor de volgende vraag:

- Op welke wijze gaat u toezicht houden op de proefboring naar schaliegas op bedrijventerrein Vorst in Boxtel in haar geheel en in het bijzonder op de maatregelen die gevaren voor de volksgezondheid en het milieu moeten voorkomen?

Wij vertrouwen erop dat u bovenstaande vragen per ommegaande bevestigend zult beantwoorden en vragen u dit schriftelijk te doen.

Hoogachtend,
BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN BOXTEL,
De Secretaris, De Burgemeester,

24-6-2011

gemeente

BOXTEL

11098552

ETM
24.

De minister van Economische zaken, Landbouw & Innovatie
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Uw Burger Service Nummer :

Uw brief/nr. :

Datum : 22 juni 2011

Ons nummer :

Ons kenmerk :

Doorkiesnr. :

Bijl./varz.dat. :

22 JUNI 2011

Onderwerp : Proefboring schaliegas op bedrijventerrein Vorst

Geachte minister,

Zoals u weet hebben er zich recent twee aardbevingen voorgedaan in Blackpool in het Verenigd Koninkrijk. Dit heeft extra maatschappelijke onrust in onze omgeving teweeg gebracht. Wij zijn ervan overtuigd, daarin overigens gesteund door exploratiebedrijf Cuadrilla, dat maatschappelijk draagvlak noodzakelijk is om schaliegasboringen in Noord-Brabant kansrijk en succesvol te maken. Wij hebben uw uitspraken in de media gelezen, waarin u aangeeft geen proefboringen toe te staan zo lang de veiligheid niet is gegarandeerd. Dit is een goede stap in de richting van een onafhankelijk onderzoek naar alle mogelijke effecten van een proefboring, waartoe wij hebben opgeroepen in onze brief van 24 mei 2011.

Wij hebben helaas nog geen reactie mogen ontvangen op die eerdere brief aan uw ministerie en vragen u bij deze dan ook ons dit antwoord alsnog spoedig te doen toekomen.

Gezien het noodzakelijke, maatschappelijk draagvlak zullen wij er bij Cuadrilla op aandringen ook met de voorbereidende werkzaamheden te wachten tot de resultaten uit de diverse onderzoeken bekend zijn.

Uiteraard is onze wethouder, de heer P. van de Wiel, bereid deze brief toe te lichten.

Hoogachtend,
BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN BOXTEL,
De Secretaris, De Burgemeester

* SCAN 01 / 000099926 *

Gemeente Boxtel

bezoekadres: Markt 1, Boxtel
postadres: Postbus 10.000, 5280DA Boxtel

tel: (0411) 65 59 11
fax: (0411) 65 52 25

e-mail: gemeente@boxtel.nl
internet: www.boxtel.nl

Bij correspondentie graag datum en kenmerk vermelden

> Retouradres Postbus 20101 2500 EC Den Haag

Gemeente Boxtel
T.a.v. de heer F. van Beers, burgemeester
Postbus 10.000
5280 DA BOXTEL

Directoraat-generaal voor
Energie, Telecom en Markten
Directie Energiemarkt

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag

Postadres
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
0000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/elen

Behandeld door
F

Datum 05 JUL 2011

Betreft Reactie op uw brief aangaande proefboringen naar schaliegas op het
bedrijventerrein Vorst

Geachte heer Van Beers,

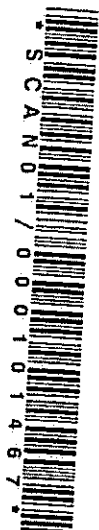
Uw brieven van 24 mei en 22 juni jl. heb ik in goede orde ontvangen, waarvoor dank. In uw brief gaat u in op de toenemende onrust die gemoeid gaat met de proefboring die Cuadrilla wilt plaatsen op het bedrijventerrein Vorst. Naar aanleiding hiervan stelt u mij een aantal vragen. Deze brief vormt een reactie hierop.

Ons kenmerk
ETM/EM / 11078273

De onrust die u noemt, is inderdaad bij mij bekend. Dit is voor mij ook één van de redenen geweest om mijn ministerie een toelichting te laten geven aan u en uw college op 24 mei jongstleden. Ik hoop dat de toelichting verhelderend gevonden is. Het is altijd mijn intentie om u steeds juist en volledig te informeren. Op uw eerste vraag kan ik dan ook bevestigend antwoorden.

Tevens vraagt u mij te bevestigen dat Brabant Resources alleen de publiekelijk genoemde chemicaliën glutaaraldehyde en polyacrylamide zal gebruiken. Volgens het Besluit algemene regels milieu mijnbouw (Barmm) heeft de uitvoerder de instemming met het boorprogramma nodig van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) voordat geboord kan worden. In dit boorprogramma moeten ook de chemicaliën genoemd worden die bij het frac-proces worden toegepast. Een dergelijk boorprogramma wordt enkele weken voor de aanvang van een boring bij SodM ingediend, maar deze is nog niet ontvangen. Tot op heden beschik ik over dezelfde, vooralsnog informele, informatie als u voor wat betreft de te gebruiken chemicaliën.

Verder licht u de ongerustheid toe, die er leeft onder de bevolking. Er rijzen vragen over de gevaren van een proefboring voor de volksgezondheid, milieu en grondwater. Net zoals bij uw gemeente, staat veiligheid bij de Rijksoverheid hoog in het vaandel. Om deze veiligheid te kunnen waarborgen, houdt SodM de verschillende activiteiten nauwlettend in de gaten. Zo monitoren zij het boorproces waarmee de integriteit van de boorgaten wordt gewaarborgd. SodM houdt ook toezicht op het frac-proces; de werkprogramma's worden beoordeeld vanuit een gesteentemechanisch en putintegriteitsoogpunt. Ten aanzien van de veiligheid voor het grondwater wil ik nog opmerken dat het reservoirgesteente in dit geval ruim meer dan 1000 meter onder het grondwater wordt gefracted. Fracs hebben een gemiddelde lengte van 100 meter; de kans dat

het grondwater verontreinigd raakt door de gebruikte chemicaliën is daardoor zeer gering.

In uw brief geeft u aan dat er door diverse Statenleden is voorgesteld om een onafhankelijk onderzoek te laten plaatsvinden naar alle mogelijke effecten van een proefboring. Een proefboring naar schaliegas is niet anders dan een proefboring naar conventioneel gas. De technieken die gebruikt worden, zijn identiek en worden al een aantal decennia toegepast. Ik begrijp dat de onbekendheid met deze technieken voor onrust kan zorgen maar in de loop van de jaren is er wereldwijd, en dus ook in Nederland, veel kennis en ervaring opgedaan met deze techniek. De ervaring leert dat de kans op milieugevolgen bij dergelijke activiteiten vrijwel nihil is.

Zoals u ook in uw tweede schrijven aangeeft, zijn er in het Verenigd Koninkrijk twee aardbevingen geregistreerd die mogelijk het gevolg kunnen zijn van de frac-werkzaamheden die aldaar zijn uitgevoerd. De zorgen die dit bij u en uw college teweeg heeft gebracht, zijn begrijpelijk en neem ik heel serieus. Na het bekend worden van deze feiten, heeft Staatstoezicht op de Mijnen actie ondernomen. SodM heeft Cuadrilla, tevens de vergunninghouder in het Verenigd Koninkrijk, op 14 juni schriftelijk laten weten dat voorafgaande aan de indiening van het boorprogramma bij SodM, onderzocht moet zijn wat de oorzaak is van de trillingen. Als uit het onderzoek blijkt dat er (mogelijk) een verband is tussen de fracking-operaties en de geregistreerde trillingen, dan dient hier rekening mee gehouden te worden bij het uitvoeren van een frac-job. In het frac-programma zal dan onder meer moeten worden opgenomen:

- een analyse van het seismische risico
 - het monitoringsprogramma
 - de maatregelen om de kans op voelbare trillingen te minimaliseren
- SodM zal het frac-programma hierop toetsen.

Cuadrilla heeft het ministerie laten weten dat in de voorlopige planning de start van de feitelijke proefboring naar schaliegas nabij Bostel gepland is eind 2011.

Mocht het nodig zijn, dan kan een vervolgbijeenkomst georganiseerd worden waarin het een en ander kan worden toegelicht. Ik houd u op de hoogte van de uitkomst van het onderzoek.

Hoogachtend,

M.J.M. Verhagen
Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Uw Burger Service Nummer :

Uw brief nr :

Datum : 16 november 2011

Ons nummer :

Ons kenmerk :

Dookkesnr. :

Bijl/verz dat. : geen

28 NOV. 2011

Onderwerp : Proefboring schaliegas

Geachte Minister,

Zoals u ongetwijfeld bekend heeft de rechtbank s'-Hertogenbosch op 25 oktober de door ons college verleende vergunning, op grond van een niet juist gevolgde procedure, vernietigd. Door de rechter is bepaald dat wij een nieuw besluit moeten nemen met in achtname van wat in de uitspraak is overwogen. Wij hebben besloten niet in beroep te gaan tegen deze uitspraak en zijn ons aan het beraden over de opdracht van de rechter. Hierbij zullen wij uiteraard ook de rondom de proefboring ontstane onrust (draagvlak) en (verdere) ontwikkelingen betrekken.

Zoals door ons in de hoorzitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, DCO Sociaal & Financieel Commissie ELI, aangegeven, zijn voor onze gemeente volksgezondheid en veiligheid van primair belang: Boxtel verlangt hiervoor dan uiteraard ook de maximale garanties van de Rijksoverheid op dat gebied.

Met instemming hebben wij kennis genomen van uw toezegging tijdens het Algemeen Overleg over mijnbouw op 27 oktober en 9 november jl. dat onafhankelijk onderzoek zal worden gedaan naar de mogelijke gevolgen van het zoeken en winnen van schaliegas in Nederland. Daarbij zal gekeken worden naar alle mogelijke gevolgen voor veiligheid en impact op mens, natuur en milieu. Tevens is van belang dat daarbij inzichtelijk wordt gemaakt hoe onze wetgeving deze genoemde veiligheden borgt. Wij zien hierin, mede in het licht van uw toezegging dat geen schaliegasboringen zullen plaatsvinden als deze niet veilig zijn, een ondersteuning van het ook door ons ingezette beleid.

Daarnaast heeft u in uw brief van 4 november 2011 aan De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal toegezegd dat de bevingen in Lancashire bij het onderzoek zullen worden betrokken en daarvoor een vertaling plaatsvindt naar de Noord-Brabantse situatie.

Wij zijn blij met uw toezegging bevingen te betrekken bij het onderzoek. Ten aanzien van dit aspect (trillingen) is er in onze gemeente namelijk een bijzondere situatie. Op circa 300 meter van de boorlocatie is het datacenter van de Rabobank gelegen. Dit datacenter is van nationaal belang. Wij hebben, ook naar Cuadrilla, ons steeds op het standpunt gesteld dat de proefboring geen enkel nadelig effect mag hebben op (de toekomstige ontwikkeling van) het datacenter.

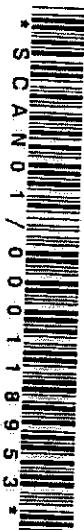
Gemeente Boxtel

hoofdlocatie Markt 1, Boxtel
postadres Postbus 10.000, 5280DA Boxtel

tel: (0411) 65 59 11
fax: (0411) 65 52 25

e-mail gemeente@boxtel.nl
web: www.boxtel.nl

Bij afwezigheid van de geadresseerde, wordt de afzender verzocht de afzender hiervan in kennis te stellen.

1
1
2
0
1
1

Wij verzoeken u dit aspect te betrekken bij het onderzoek.

Wij onderschrijven de noodzaak van al deze stappen, maar betreuren het dat dit niet voorafgaand aan de verlening van de concessies in 2009 gebeurd is. De discussie over nut en noodzaak en de onderzoeken naar alle veiligheid- en milieuaspecten hadden toen plaats moeten vinden. Zoals u weet heeft de gemeente Boxtel een beperkte bevoegdheid bij de aanvraag voor een proefboring en is ons daarbij steeds verzekerd dat de veiligheid- en milieuaspecten voldoende onderzocht en gewaarborgd waren. Dat betref de zaken waar u bevoegd gezag bent. Naar nu blijkt was deze verzekering voorbarig. Wij vinden het een goede zaak dat alsnog een onafhankelijk kwalitatief onderzoek plaatsvindt. Wij vertrouwen erop dat het verdere proces zorgvuldig wordt doorlopen.

Naast het borgen van de hiervoor genoemde (milieu)technische aspecten, vinden wij ook (een) goede communicatie en voorlichting van groot belang. Wij constateren dat op dit moment in onze gemeente het draagvlak voor (proef-)boringen naar schaliegas sterk is afgenomen. Wij achten het van belang dat u daar bijzondere aandacht aan besteedt.

Mocht u nog vragen hebben dan zijn wij graag bereid deze te beantwoorden.

Hoogachtend,
BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN BOXTEL,
De Secretaris, De Burgemeester

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

> Retouradres Postbus 20101 2500 EC Den Haag

Gemeente Boxtel
T.a.v. de heer F.H.J.M. van Beers, Burgemeester
Postbus 10.000
5280 DA BOXTEL

Directoraat-generaal voor
Energie, Telecom en
Mededinging
Directie Energiemarkt

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag

Postadres
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/elen:

Behandeld door

Datum 19 DEC 2011

Betreft Reactie op uw brief aangaande schaliegas

Geachte heer Van Beers,

In uw brief van 28 november gaat u in op verschillende facetten van het schaliegasdossier. Deze brief vormt een reactie hierop.

In uw brief geeft u aan dat volksgezondheid en veiligheid van primair belang zijn voor de gemeente. Ik deel deze mening van harte.

Zoals ik ook in eerdere correspondentie heb aangegeven, zijn de technieken - het boren en het fraccen - die toegepast kunnen worden bij schaliegaswinning, activiteiten waar in Nederland al jaren ervaring mee is opgedaan. De reden om toch een extra onderzoek uit te laten voeren, houdt verband met de onrust die is ontstaan naar aanleiding van berichten in de diverse media. Ik wil zeker weten dat onconventionele gasvoorraden op een verantwoorde manier ontwikkeld kunnen worden. Dit onderzoek is dan ook bedoeld om mij te helpen goede besluiten te nemen in mijn hoedanigheid als vergunningverlener, en om mij te helpen de risico's en mogelijke effecten te kunnen wegen en zo nodig te kunnen mitigeren. Het klopt dat ook het thema aardbevingen in het onderzoek zal worden opgenomen. Dit zal in algemene zin aan de orde komen. Daarnaast zal Cuadrilla inderdaad de uitkomsten van het onderzoek naar aanleiding van de bevingen in het Verenigd Koninkrijk vertalen naar de Noord-Brabantse situatie. Mocht uit dit rapport of uit het extra onafhankelijke onderzoek naar voren komen dat de risico's onaanvaardbaar zijn, dan zullen hier passende maatregelen voor genomen worden.

Op het moment ben ik bezig om de onderzoeksvraag te formuleren. Voordat deze definitief wordt, zal ik verschillende partijen consulteren. De gemeente Boxtel zal hier op korte termijn over benaderd worden.

Hoogachtend,

ds Verhagen
Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

* SCAN 01 / 000122065 *

TER ONDERTEKENING

Aan
de Minister

Directoraat generaal voor
Energie, Telecom en
Mededinging
Strat. Energie en
Energie

Auteur:

Aanleverpunt
A 102

T

Datum:

12 maart 2013

Notanummer:

CE-EI-EA-13-10111

Informatiekopie aan

nota

kaartenbrevetten aangaande frequentie schalingas

Exter

Inter

Tel. 020

Indiv. zaak

Middel

Middel

Bijlage(n)

0

Aanleiding

Tijdens het Algemeen Overleg Energie op 9 februari jaardiscussie heeft mw. Dijkers (PvdA) gevraagd of de twee chemicaliën, die Cuadrilla zou willen gaan ontzuren bij Euzwink aan te zuren in Euzwink, mogelijk af te zuren op de afvalverwerkingsinstallatie.

Daaropast heeft de Tweede Kamer de Tweede Kamer vergadering van 12 maart 2013.

Mw. Dijkers (PvdA) over het bericht dat Shell in China schalingas wilt gaan zoeken en produceren.

Op 12 april aanstaande is er een Algemeen Overleg met de Tweede Kamer gepland, waarbij onder andere het onderzoek naar schalingas en mogelijk deze Kamerbrevetten op de agenda staan.

Verzoek

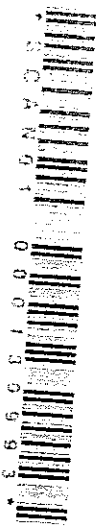
Graag uw akkoord met en ondertekening van de concept-antwoorden.

Toelichting

Bioafbreekbaarheid twee chemicaliën Cuadrilla

Het antwoord is feitelijk van aard. Eén van de twee stoffen is bioafbreekbaar. De andere stof niet; er is aangegeven hoe de regels met betrekking tot afvalverwerking werken.

Het antwoord is afgestemd met Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) en Cuadrilla

2-2012

Directoraat-generaal voor
Energie, Telecom en
Mededinging
Directie Energiemarkt

Kamervragen mw. Van Tongeren (GroenLinks)

Tot op heden zijn in het kader van het schallegasdossier twijfels geplaatst bij activiteiten zoals fraccen. Dit mede naar aanleiding van incidenten in Amerika

Notanummer
DGETM-EM / 12045418

Kamervragen mw. Dijkers (PvdA)

Inzicht wordt gevraagd naar de afspraken die zijn gemaakt tussen Shell en Chinese National Petroleum Corporation. U geeft in uw antwoord aan dat u geen inzichten heeft in overeenkomsten tussen bedrijven en dat uw bevoegdheden niet over de grens van Nederland rijken. U spreekt bedrijven wel aan om maatschappelijk verantwoord te ondernemen.

De antwoorden zijn afgestemd met Shell.

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

28.

> Retouradres Postbus 20101 2500 EC Den Haag

Deel van 118

**Directoraat-generaal voor
Energie, Telecom en
Mededinging**
Directie Energiemarkt

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag

Postadres
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/eleni

Behandeld door

Ons kenmerk
ETM/EM / 12004037

Uw kenmerk

Bijlage(n)

03 FEB 2012

Datum

Betreft Uitnodiging consultatie extra onafhankelijke onderzoek naar schalie- en steenkoolgas

Zoals u weet, heeft de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie een extra onafhankelijk onderzoek toegezegd naar schalie- en steenkoolgas. Bij het opstellen van de vragen die in dit kader onderzocht zullen worden, ben ik geïnteresseerd in de vragen die bij uw organisatie leven. Hierover gaat deze brief.

Op het moment ben ik bezig om het onderzoek vorm te geven. De scope van het onderzoek is als volgt geformuleerd:

Mogelijke risico's en gevolgen van opsporen en winnen van schaliegas en steenkoolgas in Nederland in kaart brengen in termen van veiligheid voor natuur, mens en milieu. Tevens aangeven op welke wijze de Nederlandse wet- en regelgeving de risico's en gevolgen adresseert en mitigeert.

Om een volledig beeld te krijgen van de vragen die dit onderwerp oproept, wil ik u graag uitnodigen voor een besloten bijeenkomst op 15 februari tussen 10.00 en 12.30. Deze zal gehouden worden op het volgende adres:

Per organisatie kunnen twee afgevaardigden deelnemen aan deze bijeenkomst. Graag voor 13 februari laten weten wie van .anwezig zal/ zullen zijn.

Mocht u nog verdere vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met

Bij voorbaar dank voor uw inbreng.

De minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
namens deze:

Plaatsvervangend directeur Energiemarkt

1107286
EIM
30
Brabantlaan 1
Postbus 90151
3200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
Fax (073) 614 11 15
info@brabant.nl
www.brabant.nl
Bank No: 67 45 60 043

Minister van Economische Zaken, Landbouw en
Innovatie
Zijne excellentie de heer dr. M.J.M. Verhagen
Postbus 20101
2500 EC 'S-GRAVENHAGE

Sp
reactie
B%

Onderwerp
Proefboringen naar schaliegas in Noord-Brabant

Datum
31 mei 2011
Om kenmerk
2747174
Dw kenmerk

Hooggeacht heer Verhagen,

Contactpersoon

Uw ministerie heeft op grond van de Mijnbouwwet een opsporingsvergunning
verstrekt voor het zoeken naar schaliegas in de diepe ondergrond van Noord-
Brabant. Hiervoor zijn twee locaties geselecteerd: Bostel en Haaren.

Directie
Energie
Telefoon

De laatste maanden is maatschappelijke onrust ontstaan over de mogelijke
risico's voor de omgeving. Het provinciebestuur van Noord-Brabant deelt deze
zorgen en is met de Staten in de Brabantse Staten van mening dat opsporing
en eventuele winning van schaliegas geen onaanvaardbare negatieve effecten
mag hebben voor de omgeving. Dit geldt overigens ook bij boringen naar
conventionele oliebronnen en ander gebruik van de ondergrond zoals geothermie
en opslag van kernafval.

Fax

Bijlagen:

E-mail

Wij realiseren ons dat bij de vergunningprocedures van Rijk en gemeenten voor
dit type activiteiten de invloed van de provincie beperkt is. Een milieu-
effectrapportage maakt pas onderdeel uit van de procedure bij een aanvraag
van een winningvergunning.

Niettemin is ook al in dit stadium een aantal provinciale belangen in het
geding:

- 1. bescherming van natuur, landschap en milieu
- 2. duurzame energie
- 3. ruimtelijke inpassing

ad 1. Er is nog weinig bekend over de gevolgen voor natuur, milieu en
landschap. De proefboringen zijn gepland op locaties die liggen in het nationaal
landschap Het Groene Woud of zijn ingeklemd tussen Het Groene Woud en
nationaal park Loonse en Drunense Dennen. Beide gebieden vervullen een
belangrijke functie voor recreatie en toerisme. Naast natuurwaarden kunnen

Het provinciebestuur is voor
het centrale station bereik
baar met trambus lijn 61
en 64. Het Provinciebestuur
niet te bereiken en met de
OVB.

ook archeologische en aardkundige waarden worden aangetast. Bij een eventuele winning is infrastructuur nodig voor gastransport van de put naar de hoofdleiding. Tijdens het boren zelf zal er tijdelijk sprake zijn van intensieve vrachtwagenbewegingen.

Bij het boren van putten worden bovenliggende watervoerende pakketten doorsneden. Dit kan een bedreiging zijn voor de drinkwaterwinning. Hoewel voorzorgmaatregelen worden getroffen om de risico's van aantasting van het grondwater te minimaliseren, biedt dit geen garantie dat de drinkwatervoorziening geen gevaar loopt.

Datum

31 mei 2011

Ons kenmerk

2747174

ad. 2) De provincie zet in haar energiebeleid in op duurzame energie als één van de pijlers van de Brabantse economie. Daarvoor bevorderen we in de provincie de ontwikkelingen van alternatieven voor het gebruik van fossiele energie (zon, biobased, elektrisch rijden).

ad. 3) De ruimtelijke ontwikkeling van de ondergrond en de relatie tussen boven- en ondergronds gebruik wordt steeds belangrijker. Het winnen van schaliegas heeft gevolgen voor andere ruimtelijke plannen, zowel ondergronds als bovengronds. Verlenen van een opsporingsvergunning voor een bepaald gebied kan betekenen, dat er bijvoorbeeld geen geothermie kan worden gewonnen op diezelfde diepte en bovengronds andere ruimtelijke ontwikkelingen niet meer mogelijk zijn. Regionale ruimtelijke afwegingen zijn op dit moment echter geen afwijzingsgrond voor vergunningverlening in de Mijnbouwwet. Een koppeling van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) aan de Mijnbouwwet zou dit wel mogelijk maken.

Boren naar schaliegas is voor Nederland een nieuwe activiteit. Gelet op de belangen van natuur, landschap en milieu, de relatie tot ons energiebeleid en de te verwachten ruimtelijke implicaties, bepleiten GS van Noord-Brabant de instelling van een moratorium. Zolang geen duidelijkheid kan worden gegeven over de risico's, moeten naar onze mening geen (proef)boringen naar schaliegas worden uitgevoerd.

Concreet verzoeken wij u daarom:

- alles in het werk te stellen om de proefboringen in Boxtel en Haaren niet uit te voeren, zolang er nog onduidelijkheid bestaat over de milieugevolgen, de ruimtelijke inpassing en de relatie met het inzetten van duurzame energiebronnen;
- gelet op de vele onduidelijkheden eerst een onafhankelijk onderzoek naar de mogelijke risico's te laten uitvoeren;
- een moratorium af te kondigen op het afgeven van nieuwe opsporingsvergunningen naar schaliegas, zolang geen duidelijkheid bestaat over de risico's.

11011

Een afschrift van deze brief hebben wij verzonden aan de voorzitters van de Tweede Kamer fracties.

Datum

31 mei 2011

Ons kenmerk

2747174

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

Voorzitter,

Secretaris,

31.

> Retouradres Postbus 20101 2500 EC Den Haag

Provincie Noord-Brabant
T.a.v. de heer W. van de Donk,
Commissaris van de Koningin
Postbus 90151
5200 MC 'S- HERTOGENBOSCH

Directoraat-generaal voor
Energie, Telecom en Markten
Directie Energiemarkt

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag

Postadres
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/eleni

Behandeld door

Datum 05 JUL 2011

Betreft Reactie op uw brief aangaande proefboringen naar schaliegas in Noord-Brabant

Geachte heer Van de Donk,

Uw brief van 31 mei jl. heb ik in goede orde ontvangen, waarvoor dank. In uw brief gaat u in op de onrust die er onder de bevolking leeft over de mogelijke risico's voor de omgeving naar aanleiding van de verleende opsporingsvergunning voor schaliegas. Tevens licht u toe dat er in dit stadium provinciale belangen in het geding zijn. Deze brief vormt een reactie op de door u aangehaalde punten, maar zal ook nog ingaan op de recente ontwikkelingen in het Verenigd Koninkrijk met betrekking tot schaliegas.

Ons kenmerk
ETM/EM / 11081549

Uw kenmerk
2747174

Het provinciebestuur van Noord-Brabant en de fracties in de Brabantse Staten zijn van mening dat opsporing en eventuele winning van schaliegas geen onaanvaardbare negatieve effecten mag hebben voor de omgeving. Dit ben ik geheel met u eens. Risico's voor mens, milieu en natuur komen dan ook expliciet aan de orde in dit vergunningentraject. Dit standpunt geldt uiteraard ook voor boringen naar conventionele delfstoffen en ander gebruik van de ondergrond.

U noemt drie provinciale belangen die volgens u in dit stadium van het project in het geding zijn:

1. bescherming van natuur, landschap en milieu;
2. duurzame energie;
3. ruimtelijke inpassing.

In het onderstaande geef ik mijn reactie op de door u aangedragen punten.

1) Net zoals bij de provincie Noord-Brabant, staat veiligheid bij de Rijksoverheid hoog in het vaandel. Om deze veiligheid te kunnen waarborgen, houdt Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) de verschillende activiteiten nauwlettend in de gaten. Zo monitoren zij het boorproces, waarmee de integriteit van de boorgaten wordt gewaarborgd. SodM houdt ook toezicht op het frac-proces, waarbij de werkprogramma's worden beoordeeld vanuit een gesteentemechanisch en putintegriteitsoogpunt. En zoals hierboven ook al is genoemd, komen de risico's voor mens, milieu en natuur expliciet aan de orde tijdens het vergunningentraject. Ten aanzien van de veiligheid voor het grondwater wil ik nog opmerken dat het reservoirgesteente in de regel 1000 meter onder het grondwater wordt gefracted.

Frac's hebben een gemiddelde lengte van 100 meter; de kans dat het grondwater verontreinigd raakt door de gebruikte chemicaliën is daardoor zeer gering.

2) De provincie Noord-Brabant stimuleert in haar energiebeleid de ontwikkelingen van alternatieven voor het gebruik van fossiele energie. Dit ondersteun ik van harte. Dit kabinet heeft, zoals u weet, het doel om in 2020 14% van de energieproductie duurzaam te laten zijn. Maar, de komende decennia blijft het winnen en het gebruiken van gas in de transitie naar een duurzame energievoorziening een belangrijke rol spelen. Gas is immers een schone, betaalbare en flexibele energiebron. Dit zeker in vergelijking met andere koolwaterstoffen.

3) Ruimtelijke ontwikkelingen van de ondergrond zijn inderdaad gekoppeld aan andere ontwikkelingen onder- en bovengronds. Ik ben samen met mijn collega van Infrastructuur en Milieu voornemens om een Structuurvisie Ondergrond op te stellen. Hierin zal de, ook door u genoemde, koppeling een plaats krijgen. Deze structuurvisie zal binnenkort bij de Tweede Kamer aangekondigd worden.

In uw brief geeft u voor om een onafhankelijk onderzoek te laten uitvoeren naar alle mogelijke effecten van een proefboring. Een proefboring naar schaliegas is niet anders dan een proefboring naar conventioneel gas. De technieken die gebruikt worden, zijn identiek en worden al een aantal decennia toegepast. Ik begrijp dat de onbekendheid met deze technieken voor onrust kan zorgen maar in de loop van de jaren is er wereldwijd, en dus ook in Nederland, veel kennis en ervaring opgedaan met deze techniek. De ervaring leert dat de kans op milieugevolgen bij dergelijke activiteiten vrijwel nihil zijn.

Zoals ook bij u bekend, zijn er in het Verenigd Koninkrijk twee aardbevingen geregistreerd die mogelijk het gevolg kunnen zijn van de frac-werkzaamheden die aldaar zijn uitgevoerd. De zorgen die dit bij u en uw college teweeg heeft gebracht, zijn begrijpelijk en neem ik heel serieus. Na het bekend worden van deze feiten, heeft Staatstoezicht op de Mijnen actie ondernomen. SodM heeft Cuadrilla, tevens de vergunninghouder in het Verenigd Koninkrijk, op 14 juni schriftelijk laten weten dat, voorafgaande aan de indiening van het boorprogramma bij SodM, onderzocht moet zijn wat de oorzaak is van de trillingen. Als uit het onderzoek blijkt dat er (mogelijk) een verband is tussen de fracking-operaties en de geregistreerde trillingen, dan dient hier rekening mee gehouden te worden bij het uitvoeren van een frac-job. In het frac-programma zal dan onder meer moeten worden opgenomen:

- een analyse van het seismische risico
 - het monitoringsprogramma
 - de maatregelen om de kans op voelbare trillingen te minimaliseren
- SodM zal het frac-programma hierop toetsen.

Directoraat-generaal voor
Energie, Telecom en Markten
Directie Energiemarkt

Ons kenmerk
ETM/EM / 11081549

Cuadrilla heeft het ministerie laten weten dat in de voorlopige planning de start van de feitelijke proefboring naar schaliegas nabij Boxtel gepland is eind 2011. Om de proefboring te kunnen zetten, zullen er voorbereidende werkzaamheden moeten plaatsvinden op de geplande locatie. Deze werkzaamheden zullen aan het eind van de zomer afgerond worden.

Ik houd u op de hoogte van de uitkomst van het onderzoek.

Hoogachtend,

drs. M. Verhagen

Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie